

TEREMTŐ JELEK

Bácskai Károly

ORCID: 0009-0001-6365-2984

DOI: 10.56037/978-963-646-400-4.14

Evangelikus Hittudományi Egyetem
egyetemi docens
E-mail: drbacskaikaroly@gmail.com

A jelnyelvi bibliafordítás témája egyre gyakrabban napirendre kerül a bel- és külföldi biblikus konferenciákon. „A Biblia mindenkié” felfogás jegyében a Biblia szövegét gondozó intézmények komolyan veszik azt a küldetést, hogy akadálymentesítsék a szent szövegeket. A tanulmány betekintést nyújt a magyar jelnyelvi bibliafordítás műhelymunkájába. Felhívja a figyelmet arra, hogyan teremtenek utat a jelek a Szentírás megértéséhez.

Kulcsszavak: jelnyelv / Biblia / fordítás / jelnyelvi Újszövetség / akadálymentesítés / szöveggondozás

SIGNS OF CREATION

The translation of the Bible into sign language as a topic has been coming up more and more frequently on the agenda of Biblical conferences in recent times. In the spirit of the saying „the Bible is for everyone,” institutions responsible for Bible outreach are taking seriously the mission of making the sacred texts accessible. This study provides an insight into the behind-the-scenes work of the Hungarian sign language Bible translation. It draws attention to how signs open up the way to understanding the Scriptures.

Keywords: sign language / Bible / translation / New Testament in sign language / accessibility / outreach

A jelnyelvi Újszövetség fordítói munkacsoportjának tagjaként több megjelent¹ és megjelenésre váró írásomban, valamint számos élő előadásban foglalkoztam már a jelnyelvi bibliafordítás tárgykörével. Az eddigi tanulmányok elsősorban a bibliafordítás elméleti hátterét vizsgálták. A mostani dolgozat a már megjelent kutatási eredményekre épít, de ezek felhasználása és közzététele új megvilágításba helyezi a témát. Az elvi megfontolásokon túl ezúttal a jelnyelvi bibliafordítás gyakorlati részét szeretném bemutatni. Az a szándékom, hogy a korábbi tanulmányokból kivont szövegrészek és példák segítségével végigvezessem az olvasót a jelnyelvi bibliafordítás folyamatának egyes állomásain.

A sűgűszűveg elkészítése²

Az írott újszűvetsűgi szakaszok – egy-egy összefűgűű evangéliumi fejezet vagy abban egy rűvidebb szűvegegység, törtűnet – alapján sűgűszűveg készűl a jelnyelvi tolmácsok számára. A jelnyelvi tolmácsok munkájuk során ezt a szűveget látják egy képernyűn, így a sűgűszűvegnek tartalmilag teljes műrtűkben meg kell egyeznie az irodalmi szűveggel. Ezután kűvetkezik a sűgűszűveg teolűgiai és nyelvűszeti szempontból törtűnű ellenűrzűse, majd az írott szűveg és a sűgűszűveg összehangolása. A cél az, hogy a sűgűszűveg pontosan tűkrűzze az írott szűveg teolűgiai tartalmát. A Magyar Bibliatársulat Alapítvány (MBTA) szűveggondozó bizottsága által felkűrt szakembernek az a feladata, hogy a megfelelű referenciák igénybevételével az adott bibliai szűveget az annak alapján készített sűgűszűveggel egybevesse és abból az esetleges eltűrűseket, pontatlanságokat kiszűrje, valamint hiányosságok esetén pűtlást, javítást kűrjen. Fontos, hogy a kűt szűvegváltozat kűzűtt ne legyen tartalmi eltűrés vagy egyéb diszkrepancia, mert ebben az esetben a félrefordítás úgyszűlván akadálytalanul kűrűlhet a vűgsű jelnyelvi szűvegbe. Ezt az összehasonlító munkát jelentűsen megnehezíti és bonyolítja a kűt nyelv – az írott/bszűlt irodalmi nyelv és a jelnyelv – kűzűtti kűlűnbűség.³ Tekintetbe kell venni ugyanis, hogy a kűt nyelv természete kűzűtti kűlűnbűség számos olyan aprűbb-nagyobb, szűksűges és elkerűlhetetlen vűltoztatást kíván a jelnyelvi fordításban, amelyek nűlkűl a munka elakadna, majd teljessűggel ellehetetlenűlnű. A teolűgiai revizornak igen szűk határvonalon kell egyensűlyoznia: egyrűszűt maradűktalanul meg kell ővnia minden lűnyeges újszűvetsűgi információt a pontatlanságtűl, műsrűszűt azonban műltányolnia kell a

¹ BÁCSEAI 2024a; 2024b.

² A bibliafordító munkacsoport tevűkenysűgűt szakszerű műdon vűzolja kitűnű tanulmányában PILIS Dűra, a tűma egyik kutatója (2022, 80–82. o.).

³ Uo. 80. o.

jelnyelv sajátosságait és ismernie kell annak korlátait. A sűgűszűveg mintegy hidat alkot a literális, jelnyelvi szempontbűl helyenkűnt egészen absztrakt és a gyakorlatias, a kűpi-mimikus megjelenésű és az elvontságot nűlkűlűzű jűlelűs kűzűtt. A munka legfűűbb nehűzsűge abbűl adűdik, hogy a jelnyelvi fordítás voltakűppen kűt egymástűl eltűrű kommunikációs csatorna űsszeillesztűsűt kűvűnja: az írűtt szűvegűbűl lűtvűny lesz, műskűppen fogalmazva a betűket vizuális nyelvre űltetik át. A legkomolyabb fordítási nehűzsűgekkel akkor szembesűlűnk, amikor mind a referenciakűnt hasznűlt űűszűvetsűgi szűvegvűltozatokat, mind a magyar alapszűveget, mind pedig a jelnyelv kűnűlta lehetűsűgeket csak hosszadalmas kűsűrletezűs és kűűskűűdűs űtűn lehet űgy megfelelűtűtni egyműsnak, hogy abbűl elfogadhatű sűgűszűveg, majd pedig vűgleges jelnyelvi megoldás szűűlessen.

A sűgűszűveg ellenűrűzűsű

A magyar sűgűszűveg megfelelűen revideűlt elkűsűzűtűsű űtűn kűvetkezik annak angol nyelvre fordítasa és az űgy lűtrejűűt szűveg megkűűdűsű a MBTA partnerszervezete, a Nemzetkűzi Bibliatűrsulat (United Bible Societies, UBS) erre a munkára kijelűlt szakűrtűűi szűműra. Az UBS szakűrtűűitűl űrkeűű írűsbeli vűleműny és űrtűkelűs alapűn kerűl sor esetenkűnt a korűbbi sűgűszűveg felűlvizsgűlatára, majd vűglegesűtűsűre. A munkafolyamat befejűű szakaszűban a tűűbszűrűűsen ellenűrűzűűt és jűvűhagyűűt sűgűszűveg jelnyelvi, kűpi rűszűt rűgűzűtik digitális forműban avatűűt, teolűgiai diploműval rendelkeűű sűket munkatűrsak.⁴

⁴ „Az űűsű feladat a bibliai tűrtűnetek alapos tanulműnyozűsa, amelyekűl leirat kűszűl. Ez tartalmazza az alapszűveget és azokat az instrukciűűkat, amelyeket kűvetve a jeltolmács kűzvetűti a cselekműny hűttűrinformaciűűit is. Ezutűn a Bibliatűrsulat Szűveggondozű Bizottsűgűnak tagja ellenűrűzi, hogy az írűtt szűveg jelnyelvi transzformaciűűa tartalmazza-e az eredeti szűveg lűnyegűt és fontos elemeit. A belűű ellenűrűsű űtűn kűszűl el maga a videofelvűtel. Azt egy kűlsűű jeltolmács segűtsűgűvel angol szűvegre fordítűűk, hogy a Bibliatűrsulatok Vilűgszűvetsűgűnek teolűgűs munkatűrsa műg űgyszer megvizsgűlja, és szűűksűg eseten javaslatot tegyen annak kűegűsűzűtűsűre. »Ez a soklűpcsűű ellenűrűsű azért szűűksűges, hogy minimalizűljűk a hibűkat, és a jelnyelvi fordítás a legteljesebb műűdon adhassa vissza az eredeti bibliai tűrtűneteket. A jelnyelv olyan kommunikációs eszűűű, amely a hagyoműnyos írűtt nyelvekkel űűsszehasonlűtva nem tudja ugyanűgy kűzvetűteni a bonyolultabb teolűgiai és filozűfiai fogalmakat vagy űppen űgy-űgy tűrtűnet jűrűlűkos elemeit, amelyeket nehéz a tűrben és vizuűlisűn megjelenűteni.« A megűrtűst a felvűtelek kűpi segűdeszűűűei kűűnyűtik meg: a kattintásra lenyűlű tűrkűpek, űtvonalak és teolűgiai szűűcikkek, jegyzetek. »Nem akkor pontos űgy bibliafordítás, ha minden szű szerepel benne, ami az eredeti szűvegben, hanem akkor, ha az olvasű vagy nűzű fejűben űűszeűll a bibliai szűveg teljes jűlentűse«. A kűszűlű videűűkat is hasznűljűk műr a sűket kűűzűűsűgek, akiknek a visszajűlűzűsei szintűn beűpűlnek a munkűlatokba.” SZOTÁK 2018; PILIS 2022, 81–82. o.

A fordítás folyamata

Gyakorlati példák segítségével a magyar jelnyelvi bibliafordítás munkafolyamatának fázisai a következőképpen vázolhatók:

Az első lépés a fordítandó szakasz kiválasztása a RÚF 2014⁵ szövegéből; esetünkben ez a szövegrész Mt 6,19–21. Az irodalmi szövegváltozat alapján elkészül a teológiai ellenőrzött sűgőszöveg. A kiválasztott mintában a vastag betűvel szedett részek segítségével nyomon követhető az alapszöveg egy jelnyelvi szempontból bajos, csaknem lefordíthatatlan mondatának, illetve fogalmi egységének az útja az irodalmi formától a nyers sűgőszövegen, majd a külföldi szaklektor véleményén át a magyar munkacsoport válaszáig és a sűgőszöveg végleges rögzítéséig.

A fordítás folyamatának első lépései az alábbi táblázatban követhetők és összehasonlíthatók:

Mt 6,19–21	
Alapszöveg	Sűgőszöveg
„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti , és ahol a tolvajok betörnek, és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészti meg, és ahol a tolvajok sem törnek be, és nem lopják el. Mert ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.”	Föld○-kincs ti ↔ ne-gyűjt! Itt föld○ tönkremegy , minden elpusztul, tolvaj II betört, ellop. ... Mennyei kincs ti ↔ gyűjt! Ott nem-pusztul, tolvaj II nem-betör, nem-ellop. Na... ha te föld-kincs ragaszkod... tied szív oda ↘ ragaszkod. Te mennyei kincs ragaszkod, tied szív oda ↗ ragaszkod.

A sűgőszöveg angol nyelvű változatának nemzetközi ellenőrzése után megérkezik a UBS szakértőjének beleegyező visszajelzése, esetenként módosítási javaslata. Utóbbi magyar jelnyelvi megvalósíthatóságának mérlegelését, majd az érvek és az ellenérvek⁶ elektronikus levélváltás útján történő kölcsönös egyeztetését követően kialakul a végleges sűgőszöveg és felvételre kerül az adott újszövetségi szakasz jelnyelvi változata. A folyamatnak ezt a szakaszát az alábbi táblázat szemlélteti.

⁵ A Magyar Bibliatársulat szöveggondozó bizottsága által revideált szövegű, 2014-ben megjelent új fordítású Biblia.

⁶ Az egyeztetés többnyire a siketek számára elvont irodalmi nyelvi megoldásokat érinti, úgymint az absztrakt vagy a jelképes fogalmak, a különböző idősíkok, a feltételes és a hosszabb, összetett, kötőszókkal egymáshoz kapcsolt mondatok, a függő beszéd és az ezekhez hasonlóak. Esetenként szintén vizuális úton, digitális technika felhasználásával, egy legördülő menü segítségével kerülhet a vonatkozó magyarázat és értelmezés olvasható formában a jelnyelvi „szöveget” követő íghallgató elé.

A UBS jelnyelvi szaklektorának a sűgőszőveggel kapcsolatos észrevétele és véleménye, rövid korrekciós útmutatással:

A magyar fordítói munkacsoport válasza a sűgőszőveggel kapcsolatos UBS szaklektori javaslatra. A sűgőszőveg véglegesítése:

Matthew 6,19–21	Az igazi kincs (Mt 6,19–21)
Earth here treasure you no save This earth here ruin everything destroy Do not store up treasures for yourselves on earth, where moth and corrosion destroy them, and where thieves break in and steal. (Maybe it can be difficult to translate in SL⁷ where moth and corrosion destroy but I have seen that it can be specified in SL)* Thief he break steal Heaven treasure you save there <i>no destroy</i> thief he <i>no break no steal</i> So if you earth here treasure <i>stick to</i> your heart there <i>stick to</i> You heaven treasure <i>stick to</i> you heart there <i>stick to</i>	Föld○-kincs ti ↔ ne-gyűjt! Itt föld○ tőnkremegy,* minden elpusztul, tolvaj II betör, ellop. ... Mennyei kincs ti ↔ gyűjt! ott nem-pusztul, tolvaj II nem-betör, nem-ellop. Na... ha te föld-kincs ragaszkod... tied szív oda ↘ ragaszkod. Te mennyei kincs ragaszkod, tied szív oda ↗ ragaszkod.

A vastag betűs kiemelés arra utal, hogy a sűgőszőveg egy jelnyelvi megoldásával a külföldi szaklektor nem ért egyet. A magyar szőveg angol fordításában⁸ felfigyel arra, hogy „a moly és a rozsdá megemészti” szókapcsolat helyett a magyar sűgőszővegben csak az előbbi szókapcsolatot tömörítő „tőnkremegy” állítmány szerepel. A szaklektor szerint a sűgőanyagból nem maradhat ki az eredeti mondat. Elismeri ugyan, hogy a szókapcsolatot nehéz jelnyelvre fordítani, de a formális fordítás mellett érvel, hogy elkerüljük az információvesztést. Álláspontja azonban ellentmondásosnak tűnik, hiszen egyrészt a szó szerinti és a mögöttes jelentést is fontosnak tartja, másrészt a jelnyelvi korlátokat is felismeri. A magyar fordítócsoporthoz szerint a sűgőszővegben sikerült megőrizni a tartalmat anélkül, hogy a jelnyelvi korlátok miatt meg kelljen alkudni. A sűgőszőveg nem tartalmaz információvesztést, hanem sikeresen feloldja a jelnyelvi fordítási nehézségeket. Kihasználja a jelnyelv kifejezőerejét és lehetőségeit, lényegre törő dinamikájával a tartalmi információt maradéktalanul, ámde tömören és világosan adja vissza. A körültekintő szakmai tanácsot megfogadva,

⁷ Értsd: Sign Language, vagyis jelnyelv.

⁸ A hazai munkacsoport tagja által magyarról angolra fordított és a szaklektornak áttekintésre megküldött sűgőszőveget a jelen gyűjtemény nem tartalmazza, arra a szaklektor angol nyelvű összefoglalója és a javaslatai alapján lehet következtetni. Az esetek többségében a magyarról angolra áttüzetett sűgőszőveg ismeretére belföldön nincs szükség, az a megfelelő munkafázis köztes „nyersanyaga”. Szerepe viszonylag ritkán kerül előtérbe; jellemzően akkor, ha a külföldi szaklektor az abban olvasottak alapján a neki megküldött angol nyelvű sűgőszőveg eredetijére, vagyis az általa angolul megismert magyar sűgőszőveg egy-egy megoldására vonatkozó megjegyzéssel, kifogással vagy kritikával él.

a fordítócsoporthoz a legördülő menüben olvasható módon megjelenítette az irodalmi szöveget, így biztosítva, hogy ne történjen információvesztés.

A magyar fordítócsoporthoz a külföldi szaklektor észrevételére adott angol nyelvű válasza és annak magyar fordítása alább olvasható:

„The original word-for-word phrase »where moth and corrosion destroy it« will be saved and presented in the drop-down menu. There is no way, and more importantly, no use in signing it in Hungarian since there isn't a right and appropriate equivalent for it in the Hungarian SL. It will not be missing though from the translation if it appears and is explained in the drop-down menu.”

„Az »a moly és a rozsda megemészt« kifejezést nehéz pontosan visszaadni a magyar jelnyelven, ezért nincs értelme ragaszkodni a szó szerinti fordításhoz. Olyan siketek, akiknek a jelnyelvi ismeretei kevésbé fejlettek, nehezen érthetnék meg az áttételes kifejezéseket. Ezért a kifejezést betű szerint, olvasható formában, legördülő menüben feltüntetjük. Így az a fordításból nem fog hiányozni, és ezzel az információvesztés esetleges veszélye is elhárul.”

A fordítás tanulságai

Mt 6,19–21 fordítási mintája valamennyire szemléltette azt, hogy az eredeti irodalmi szövegfordulatok nem minden esetben jeleníthetők meg jelnyelven, ugyanakkor azok tartalmi értelme a jelnyelv eszközeivel is megállatható és közölhető. Az irodalmi nyelvvel szemben a jelnyelv kifejezett előnyeként értékelhető, hogy a sajátos, tágran értelmezhető és további képzettársítást igénylő nyelvi árnyalatok helyett jelnyelven – kis túlzással – kötelező röviden, sallangmentesen, lényegretörően és a nem kívánt asszociációkat elkerülve fogalmazni. A Szentírás esetén hermeneutikai szempontból a gondolati kerülőutak és zsákutcák, valamint a szerző szándékát és célját fel nem ismerő értelmezés éppoly veszélyes lehet, mint a hiányzó vagy a hamis információk, a megcsonkított vagy túlbővített szöveg. Fordítói tapasztalat, hogy az irodalmi magyarnál olykor jóval nyersebb és határozottabb újszövetségi görög textusok tartalmát, a szavak és a mondatok jelentéstöbbletét a jelnyelv szemlélete-sebben, frappánsabban adja vissza. A formai kivitelezés ugyan meglepően más, de ennek ellenére mégis teljes tartalmi egyezést sikerül kialakítani az eredeti szöveggel. Mi több, a jelnyelv egyszer-egyszer olyan találó fordítási megoldással örvendeztet meg, amelyre az írott szövegváltozat alapján csak közvetett módon lehet rátalálni, és amelynek magyarázata rendszerint bővebb indoklást kíván.

Mi okoz fejtörést a fordítónak?

A jelnyelv egyidejűleg, szimultán módon képes megmutatni és közölni azt, ami leírva nem azonnal és nem vitán felül egyértelmű. Egyebek mellett ilyenek lehetnek például a görög nyelvi (mondattani) nézőpontból – de az újszövetség teológiai tartalmát tekintve is – elhanyagolhatatlanul fontos, a térre, az irányokra, az időre, az emberi tulajdonságokra, viszonyokra és helyzetekre vonatkozó jelnyelvi megoldások. A teljesség igénye nélkül érdemes ezeket a nyelvi tényezőket felsorolásszerűen is áttekinteni:

- a térbeli és az időbeli helyzet meghatározása;
- valamilyen térbeli és időbeli különbség, eltérés kifejezésre juttatása;
- az irányok, például a közeledő és a távolodó irány érzékeltetése;
- egyes irányhatározók használata és megjelenítése;
- némelyik természeti vagy emberi tulajdonság ábrázolása.

A jelnyelvi közlés összetett jellemzőinek természetéből adódóan ugyanakkor – a fentieknek nem ellentmondva, hanem azokat kiegészítve – fordítási szempontból egyidejűleg nehézséget okozhat az alábbiak visszaadása:

- irányhoz kötött tulajdonságok;
- általános, az abszolút és a relatív helyzetek;
- különböző viszonyszók (kötőszók, névelők, névutók, segédigék, módosítószók és igekötők) és mondatvezetők (indulatszók és hangutánzó mondatvezetők, vagyis valamilyen valós hangjelenséget felidéző nyelvi kifejezések);
- (ragozott) határozószók;
- a névragozás esetei;
- a névszók fokozása;
- fokjelek;
- igeidők és igenevek.

A hely-, az idő- és az állapothatározók is fejtörést okozhatnak a fordítónak, nemkülönben bizonyos névmások, így a vonatkozó (relatív) névmás, azonkívül a közeledő és a távolodó névmás szerepe és használata. Súlyosbítja a helyzetet, ha a határozók, a viszonyszók, a névmások elvont fogalmakkal állnak együtt, ahol magát a fogalmat sem lehetséges egyetlen adott vagy akár újonnan létrehozott jelnyelvi kifejezéssel kiváltani.⁹

⁹ „Amíg egy átlag indoeurópai nyelv legfeljebb egy tucat helyhatározó-, illetve viszonyszóval fejezi ki a térbeli viszonyokat, addig a magyar ugyanerre a célra – a teljesség igénye nélkül – kb. 330 különböző szót alkalmaz. A *ragozási elv* miatt e szavak legtöbbje ugyan nem viszonyszó, hanem esetleg, de nem feltétlenül névutó, de enélkül is már pusztán a szavak nagy száma miatt is nehéz a rendszerezésük. A másik nehezítő ok az, hogy az *irányhármasság* a ragozási elvvel párosulva a magyar esetében kivételesen terjedelmes helyhatározói szókincshez vezetett, amelynek helyes használatát pusztán szótárból, magyarázat és elegendő példa nélkül talán nem is lehet megtanulni.” GAÁL 2009.

A jelnyelv kényszerítő hatása

Az elvi tanulságok gyakorlati példája, hogy az írott szövegben az irányok (fel-, le-, jobbra, balra, -ból/-ből, -tól/-től, -hoz/-hez/-höz) a maguk nemében egyértelműek, azokat nem szükséges külön jelezni. A jelnyelvi szövegben azonban nyilvánvaló és világos „iránymutatás” szükséges a térben (honnan, hova, merre, kitől, mitől, kihez, mihez), amelyet a kétségbevonhatatlanság határozott gesztusával lehet csak érzékeltetni. Ez a jelenség a jelnyelv ún. kényszerítő vagy „felülíró” hatása. Ennek bemutatására, valamint az irányok egyidejű jelnyelvi kifejezésének szemléltetésére jó alap Jn 8,21–28. A következő táblázat ennek görög és magyar szövegét mutatja be:

Jn 8,21kk	
NA 28 ¹⁰	RÚF 2014
Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.	„Majd Jézus ismét szólt hozzájuk: Én elmegyek, és keresni fogtok engem, de meghaltok bűnötökben: ahova én megyek, oda ti nem jöhettek. ”

A görög ὑπάγω (elmegyek, távozom) ige értelme elsősorban horizontális és nem vertikális vonalú mozgásra vonatkozik. Jézus szavában azonban egyidejűleg jelenik meg mindkét értelem: Jézus el fog távozni (elmegy) a tanítványaitól fizikai értelemben, egyúttal az Atyához (is) megy teológiai értelemben. A távozás irányát illetően mind a görög, mind a magyar szövegben a határozószó (ὅπου, ahova) ad némi eligazítást, ámde arra nem ad közvetlen választ, hogy valójában hova megy Jézus. Külön-külön gondolhatunk a mozgás földrajzi jelentésére és esetleges egyéb, elvont értelemre (én elmegyek, ahová megyek, oda ti nem jöhettek). Jelnyelven a talányos kettősség egyetlen határozott kézmozdulattal feloldható és egyértelművé tehető (Jézus eltávozik, de „felfelé” távozik) egy olyan jel használatával, amely egyszerre ki tudja fejezni a „valahova menni” és az „Istenhez menni” irányát. A jelnyelv segítségével a köznapi kommunikáció révén, egészen egyszerű módon le tud szűkülni a távolság a föld és az ég között. A sűgőszövegben a ferdén felfelé irányuló nyíl jelzi az írott szöveg és a jelnyelv különbségét. Ez a jelnyelv ún. kényszerítő hatása: jelnyelven a meghatározott iránymutatás – merre, milyen irányban történik az elmenetel – egyértelművé teszi a mondanivalót. A következő párhuzamos összehasonlítás ezt a lehetőséget mutatja be a két szövegegység, az alap- és a sűgőszöveg segítségével:

¹⁰ MARKLEY, NA 28.

Jn 8,21–29	
Alapszöveg	Súgószöveg
„Majd Jézus ismét szólt hozzájuk: <i>Én elmegyek, és keresni fogtok engem, de meghaltok bűnötökben: ahova én megyek, oda ti nem jöhettek.</i> ”	Jézus Templom udvar ott, emberek <i>www</i> , Jézus újból: Én elmegy $\nearrow$ ti $\leftrightarrow$ keres-keres (földi síkon) engem, de nektek bűn megmarad, meghal. Ahová én elmegy, ti $\leftrightarrow$ oda $\nearrow$ nem.

János evangéliumának jellegzetes fogalmazása jelnyelven határozottabban érvényesül; az írott szövegben szereplő „megyek” állítmány irányát jelnyelven egyetlen gesztussal, a vízszintes és a függőleges sík összekötésével ki lehet fejezni. A jelnyelvi megoldással az ige alapjelentése, a „lábon járás” is kiváltható, amint az szemléletesen meg is jelenik az alábbi párhuzamos összehasonlításban:

„Erre ezt mondták a zsidók: Csak nem akarja megölni magát, hogy azt mondja: Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek?”	Zsidók $\hookrightarrow$ beszél-beszél: ∞ akar maga megölni, azért mond, ahova ő megy (itt csak földi síkon elmegy irányának jelelése!), mi nem lehet. Hm??
--	--

Ezen a helyen az egyenes és a függő beszéd különbsége is feltűnik: a nyomtatott szövegváltozatban az előbbi, a súgószövegben az utóbbi látható. Az előzőekkel szemben itt horizontális, azaz vízszintes az irány, és a jelnyelvi megoldás is arra utal. A jelnyelv gazdagságát mutatja, hogy két mozdulattal képes a föld és az ég különbségét, teológiai értelemben is a teljes távolságot vagy tartományt szemléltetni. A jelnyelvi bibliafordítás megannyi tanulsága közül talán ez az egyik legjelentősebb. Ennek bemutatását szorgálja végül az előző részek folytatásaként az alábbi szakasz János evangéliumából:

„Ő így folytatta: <i>Ti lentről valók vagytok, én pedig fentről való vagyok; ti e világból valók vagytok, én nem e világból való vagyok. Ezért mondtam nektek, hogy meghaltok bűneitekben: mert ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok bűneitekben. Megkérdezték tehát tőle: Ki vagy te?</i> Jézus így válaszolt nekik: <i>Az, akinek kezdettől fogva mondom magamat. Sok mindent kellene mondanom rólatok és ítélnem felőletek, de igaz az, aki elküldött engem, és én azt mondom a világban, amit tőle hallottam.</i> Ők nem ismerték fel, hogy az Atyáról szólt nekik. Jézus tehát ezt mondta: <i>Amikor felemelitek az Emberfiát, akkor tudjátok meg, hogy én vagyok, és önmagamtól nem teszek semmit, hanem azt mondom, amire az Atya tanított engem. És aki elküldött engem, velem van: nem hagyott egyedül, mert mindig azt teszem, ami neki kedves.</i>”	Jézus mond nekik: Ti föld $\downarrow$ kapcsolódik, én $\uparrow$ fönt kapcsolódik. Ti ez világ, kapcsolódik, én nem. Ezért én mond nektek bűn megmarad, ti meghal. Mert ha ti $\leftrightarrow$ nem-hisz-elfogad engem, ti $\leftrightarrow$ bűnben meghal. <i>www</i> $\bigcirc$ kérdez: Ki te? (érdeklődés mimikája) Jézus válasz: Már előbb mindig én mondom ki én. Nekem kellene 1-2-3 mond róla-róla-róla. Nekem kellene mond ítélet. De én mond nektek, $\bigcirc$ $\nearrow$ küld engem ide $\bigcirc$ $\nearrow$ igaz, amit $\bigcirc$ tőle $\nwarrow$ hall, azt mondom $\nwarrow$ $\nearrow$. Zsidók $\bigcirc$ nem-ért Jézus beszél Atya $\uparrow$ róla. Jézus mond: Amikor ti Emberfia (felemel) kereszt felemelését jelteni, ti $\leftrightarrow$ megtud ÉN KI VAGYOK. Én saját akarat nem-csinál semmi, Atya $\nearrow$ tanít engem, én az elmond. Engem $\bigcirc$ $\nearrow$ küld $\nwarrow$ ide, $\bigcirc$ mindig velem. Ami neki tetszik, én mindig az csinál, $\bigcirc$ nem-elhagy engem.
---	---

Jelmagyarázat

- az általánosítás, az összefoglalás, a földre mint fogalomra való utalás kifejezése
- ↔ az ellentét kifejezése
- ↘ ↗ a változó irányok kifejezése (le, föl, esetenként átvitt értelemben is)
- ↻ az egymás között való beszélgetés kifejezése
- ↶ a (vissza)utalás kifejezése egy másik szereplőre
- ↓ ↑ az irányok határozott kifejezése (le, föl, esetenként átvitt értelemben, az immanencia és a transzcendencia megkülönböztetésére is)

Felhasznált irodalom

- BÁCSKAI Károly: Akadálymentes Újszövetség. Az Újszövetség magyar jelnyelvi fordításának elméleti és gyakorlati kérdései. In: Benyik György (szerk.): *A fordítástól a parafrázisig. 34. Szegedi Nemzetközi Biblikus Konferencia. 2023. augusztus 28–30.* Szegedi Nemzetközi Biblikus Konferencia Alapítvány, Szeged, 2024a. 399–416. o.
- BÁCSKAI Károly: „Semmit nem értek olvasásból”. Az Újszövetség jelnyelvi fordításának igényét meghatározó megfontolások. In: Balogné Vincze Katalin – Kodácsy-Simon Eszter – Seres-Busi Etelka (szerk.): *Teológia és tanulás – a változás lehetősége. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóinak és doktoranduszainak tanulmánykötete.* Evangélikus Hittudományi Egyetem – L’Harmattan Kiadó – Luther Kiadó, Budapest, 2024b. 239–249. o. <https://doi.org/10.56037/978-963-380-281-6.18>
- Basic Principles and Procedures for Bible Translation. Board Resolutions – Standards, Approved: April, 2017. *Forum of Bible Agencies International*, <https://forum-intl.org/wp-content/uploads/2019/03/FOBAITranslationBasicPrinciplesandProceduresApril2017.pdf>. (Letöltés: 2025. január 9.)
- BOKROS Andrea – BÁCSKAI Károly: A Jelnyelvi Bibliafordítás munkájának bemutatása a Nemzetközi Biblikus Konferencián. *Baptist.hu*, 2023. szeptember 29. <https://www.baptist.hu/a-jelnyelvi-bibliaforditas-munkajanak-bemutatasa-a-nemzetkozi-biblikus-konferencian/>. (Megtekintés: 2025. január 9.)
- FAULL, Vivienne: Inclusive Language. In: Nicholas Lossky et al. (szerk.): *Dictionary of the Ecumenical Movement.* World Council of Churches Publications, Geneva, 2002.
- GAÁL Péter: Helyzet- és irányhatározók. *Tanulj magyarul!hu*, 2009. november 13. <https://sites.google.com/site/tanuljmagyarul20091113/home/gramatiko/postpozicioj>. (Megtekintés: 2025. január 8.)

- HATTYÁR Helga: *A magyarországi siketek nyelvsajátításának és nyelvhasználatának szociolingvisztikai vizsgálata*. Doktori disszertáció. Budapest, 2008.
- HENGER Krisztina – KOVÁCS Zsuzsanna: *A jelnyelvi tolmácsolás alapismeretei*. Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, Budapest, 2005.
- KÉKESI Balázs – FARKAS Attila Márton: A siket jelnyelv jelentősége a kommunikációs kultúra átalakulásának tükrében. *Információs Társadalom*, XVIII. évf. 2018/2. sz. 7–27. o. <https://dx.doi.org/10.22503/infars.XVIII.2018.2.1>
- KOCH Szilvia: *Az info-kommunikációs akadálymentesítés evangélikus teológiai megközelítése*. Tudományos dolgozat. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Jelnyelvi-interkulturális kommunikációs szakértő képzés, Pécs, 2015.
- MARKLEY, Alex: *Alex Markley's PHPScripture v1.2.3, displaying a copy of Nestle-Aland 28th Edition* (NA 28). <https://nocr.net/hbm/greek/grkna28/>. (Megtekintés: 2025. január 9.)
- MONGYI Péter – SZABÓ Mária Helga: *A jelnyelv nyelvészeti megközelítései*. Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, Budapest, 2005.
- PARK, Min Seo: Deaf Culture and Deaf Church. Considerations of Pastoral Ministry. *New Theology Review*, 22. évf. 2009/4. sz. 26–35. o.
- PECSUK Ottó: *Pontos. Természetes. Érthető. A bibliafordítás elmélete, gyakorlata és távlatai*, Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó, Budapest, 2020.
- PILIS Dóra: A jelnyelvi Biblia. *Studia Debreceni Teológiai Tanulmányok*, XIV. évf. 2022/1. sz. 79–90. o.
- PUHA Andrea: 5 dolog, amit a siket és a nagyothalló emberek másképpen látnak. *A Hallás Társasága Alapítvány*, 2019. január 27. <https://hallastarsasag.hu/siket-nagyothallo-ci-jelnyelv-beszed/>. (Megtekintés: 2025. január 8.)
- ROSIVALL László – BERTUS Tímea: *Jelnyelvi kommunikáció*. 1. köt. Jegyzet. Semmelweis Egyetem ÁOK Kórélettani Intézet, Budapest.
- SACKS, Oliver: *Hangokat látok. Utazás a siketek világába*. Fogyatékosok Esélye Közalapítvány. Siketség és jelnyelv. *Jelnyelv.hu*, 2014. július 22. <https://jelnyelv.hu/faq-items/siketség-es-jelnyelv/>. (Megtekintés: 2025. január 9.)
- SZOTÁK Orsolya: Pünkösöd ajándéka – a siketeknek is. *Református.hu*, 2018. május 21. <https://regi.reformatus.hu/mutat/punkosd-ajandeka--a-siketeknek-is/>. (Megtekintés: 2025. január 9.)
- TAMEZ, Elsa – DALE, Chris: *Starting a Sign Language Translation Project. A Practical Guide for Bible Societies*. United Bible Societies, 2016.
- TAMEZ, Elsa – DALE, Chris: *Principles of Bible Translation into Sign Languages*. United Bible Societies, 2016.
- TELEPÓCZKI Márta: Biblia a siketek anyanyelvén. *Református.hu*, 2015. október 1. <https://reformatus.hu/misszio/hirek/biblia-a-siketek-anyanyelven/>. (Megtekintés: 2025. január 9.)